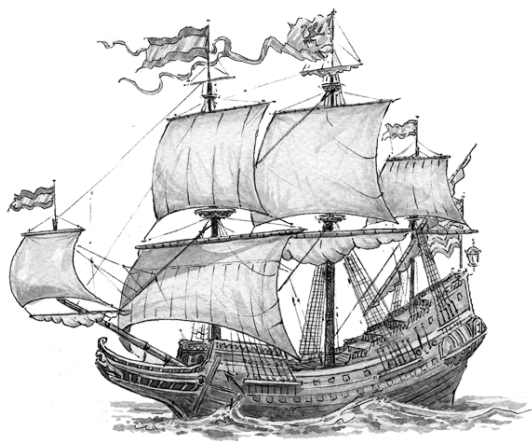

ANNEJOKE SMIDS

Verlaten

Uitgeverij Ploegsma Amsterdam

DE DIEF

‘Houd de dief! Houd de dief!’

Het geschreeuw doorbreekt de stilte van de mooie voorjaarsmorgen in Amsterdam, waar een helder zonnetje wordt weerpiegeld in de grachten.

Vincent van Ammering en zijn beste vriend Jurjan Hasselaar blijven staan op de Leidsestraat, niet ver van de hoek met de Keizersgracht. En daar lijkt het geschreeuw vandaan te komen.

Een man komt een winkel uit gestormd, even later gevolgd door een andere. De panden van zijn zwarte jas fladderen in zijn haast achter hem aan.

‘Is dat niet zilversmid Saverij?’ vraagt Vincent.

‘Volgens mij wel,’ zegt Jurjan. ‘Ik zou die kromme benen overal herkennen.’

Ze kijken elkaar aan en zonder een woord zetten ze de achtervolging in.

‘Houd de dief!’ beginnen ook Vincent en Jurjan te schreeuwen.

Mensen kijken hen geschrokken aan en springen haastig opzij.

De dief is een harde loper en heeft een voorkeur voor kleine steegjes en nauwe straatjes. Op de Looiersgracht loopt Vincent bijna een lompenkar omver, maar hij kan zich nog net staande houden tegen de muur, en meteen rent hij weer verder. Zijn hand is geschaafd, maar hij besteedt er geen aandacht aan. Ze hebben de zilversmid intussen ver achter zich gelaten en zitten de dief nu echt op de hielen.

Vincent wil hem net bij de kladden grijpen, als de man het voorwerp dat hij heeft gestolen weggooit en in een smal steegje verdwijnt. Meteen lopen twee andere mannen dezelfde steeg in, en blokkeren de doorgang.

Verward blijft Vincent staan, nog nahijgend van het rennen. Hij kijkt de mannen na, die al snel worden opgeslokt door de schaduwen van de hoge huizen. Als hij zich omdraait, ziet hij hoe een in vossen geklede jongen het gestolen voorwerp oppakt. Hij maakt een beweging alsof hij het onder zijn jas wil stoppen, maar Vincent houdt hem tegen.

‘Niet doen,’ zegt hij.

Terwijl hij daar staat en probeert weer op adem te komen, zijn hand op de arm van de jongen, verschijnt als uit het niets een groepje mannen van de schutterij. Plotseling zijn ze omringd door zwarte uniformen. De mensen die nieuwsgierig waren blijven staan om te zien wat er ging gebeuren, verdwijnen als kakkerlakken nadat de meid het keukenkastje heeft opengedaan.

‘Wat is hier aan de hand?’ broemt de zware stem van een van de mannen.

Vincent trekt haastig zijn hand terug; hij weet niet zeker of de man het gebaar van de jongen heeft gezien.

‘Het lijkt erop dat we een dief hebben.’

Dus toch.

Zonder verder te vragen wat er precies gebeurd is, grijpt hij de jongen stevig bij een smalle schouder. De jongen krimpt ineen van de pijn, maar geeft geen kik.

‘Nee,’ zegt Vincent, ‘hij was het niet.’

‘Nee,’ valt ook Jurjan hem bij. ‘Jullie hebben de verkeerde.’

‘O ja? En wie zijn jullie dan wel?’ klinkt het onvriendelijk.

‘Ik ben Vincent van Ammering en dit is Jurjan Hasselaar. De zoon van burgemeester Hasselaar,’ voegt hij daar na even aarzen aan toe.

Nog steeds een beetje buiten adem staan ze tegenover het groepje schutters in hun zwarte uniformen met de witte kragen. De man die de jongen vasthoudt, is kennelijk de leider van de compagnie. Hij is een jaar of dertig, met bleek haar en lichte ogen. Zijn gezicht heeft een onnatuurlijk rode kleur en zijn schuttersuniform spant strak om zijn ronde buik. De witte kraag waaiert bijna uit tot zijn schouders, waardoor het lijkt alsof zijn gezicht als een bovenmaatse appel op een dienblad wordt gepresenteerd.

Hij kijkt Vincent met toegeknepen ogen aan. 'Hooggeplaatste vrienden, hè? Vincent van Ammering. Ben jij niet het zoontje van de regent?'

'Ja,' zegt Vincent. De toon van de man staat hem niet aan. 'Julie hebben de verkeerde te pakken,' zegt hij nog een keer. 'Dit is niet de dief.'

'O nee? En hoe weet jij dat?'

'Omdat we tien straten lang achter hem aan hebben gerend,' zegt Jurjan.

Op dat moment arriveert zwoegend en puffend de zilversmid zelf. 'O, gelukkig, jullie hebben de dief,' hijgt hij. 'Die tabaksdoos komt uit mijn winkel.'

'Maar dit is niet de dief,' zegt Vincent verontwaardigd.

De schutter kijkt de winkelier aan. 'Ben u niet Ed Saverij?' vraagt hij. 'De zilversmid van de Keizersgracht?'

De man knikt.

'En is dit de man die u beroofd heeft?'

'Ja, ja,' zegt de winkelier. Ongeduldig steekt hij zijn hand uit. 'Mag ik dan nu mijn tabaksdoos terug?'

'Kijk dan naar hem!' zegt Vincent. 'Dit is geen man, hij is hooguit tien!'

'En hij is niet de dief,' zegt ook Jurjan nog een keer. 'Herkent u hem niet? Dit is nog maar een jochie.'

‘Straatschoffies! Die ken ik wel, ja.’ De zilversmid spuugt voor de jongen op de grond. ‘Daar zijn er veel te veel van in deze stad.’

‘Maar ik heb het niet gedaan!’ Voor het eerst spreekt de jongen zelf, met een heldere, lichte stem.

‘Die sinjeur, hij gooide de doos weg. Ik pakte ’m allenigst maar op.’

‘Allenigst maar op?’ sneert de schutter. ‘Je had hem al onder je jas.’

‘Niet waar!’

‘Hoe heet je?’ vraagt de schutter en hij knijpt de jongen weer in de schouder.

‘Gijs Jacobz,’ zegt die met zijn kin vooruit.

‘Hij was het,’ zegt de winkelier nu heel stellig.

‘Deze jongen, Gijs, is onschuldig,’ zegt Vincent boos. ‘Jurjan en ik hebben precies gezien wat er gebeurd is. De echte dief verdween in die steeg, daar.’ Hij wijst.

‘En jouw getuigenis is heel betrouwbaar, hè?’

Het is een andere schutter die gesproken heeft, en als Vincent hem aankijkt, realiseert hij zich met een schok dat hij de man kent. Hij heeft rossig haar en een opvallende moedervlek onder zijn rechteroog.

‘Het zou niet voor het eerst zijn dat je leugens staat te verkondigen,’ zegt de man, die Temming heet. ‘Die zoontjes van de Hoge Heren menen maar dat ze zich van alles kunnen veroorloven.’

Vincent voelt een enorme verontwaardiging in zich opkomen en hij balt zijn vuisten.

Als reactie klemt een van de mannen tegenover hem zijn hand wat vaster om de loop van zijn geweer.

‘Is dat zo, Temming?’ vraagt de leider van de schutterij. ‘Daar

moet je me toch nog eens wat meer over vertellen.’ Hij kijkt Vincent duister aan. ‘Maar voor nu is het mij volkomen duidelijk wat hier is gebeurd. Neem hem mee.’ Hij maakt een handgebaar naar twee mannen, die Gijs ieder hardhandig bij een dunne arm pakken.

‘Mag ik dan nu...’ begint de zilversmid weer.

De schutter rukt de jongen de zilveren tabaksdoos uit handen. ‘Die neem ik mee als bewijs,’ zegt hij.

Dan wendt hij zich tot Vincent en Jurjan. ‘Het slachtoffer in de zaak heeft de dief herkend en hij is hierbij gearresteerd. En als je daar een probleem mee hebt, dan ga je maar naar je pappie.’

De eenzaamheid overvalt Vincent zodra hij de drempel van het huis aan de Keizersgracht overstapt. Het huis voelt leeg, ook al weet hij dat er een stuk of twintig bedienden aan het werk zijn. Maar hij heeft opzettelijk niet aangebeld en zijn eigen sleutel gebruikt; hij heeft geen zin om iemand te zien. Zacht loopt hij over de marmeren vloer, maar juist als hij zijn voet op de derde tree van de trap zet, komt de knecht aangesneld, haastig de onderste knoop van zijn jasje dichtmakend.

‘Jongeheer Vincent, ik had u nog niet verwacht,’ zegt hij. Als hij dichterbij komt, ziet hij Vincents verwarde en bezwete uiterlijk. ‘Is er iets gebeurd?’ vraagt hij bezorgd.

‘Nee, niets,’ zegt Vincent. ‘Ik heb hard gerend, dat is alles.’

Meteen verschijnt er een argwanende blik in de ogen van de knecht, maar hij vraagt er verder niets over. ‘Zal ik de meid een kan water voor u laten opwarmen?’

‘Graag, Jacob,’ zegt Vincent.

‘En wilt u alvast iets eten? Uw vader heeft laten weten dat hij wat later thuis is. Hij zal proberen hier in ieder geval voor half acht te zijn. De heer en mevrouw Van Breukelerwaard komen dineren.’

‘Nee hè?’ verzucht Vincent.

‘Mocht de heer Van Ammering dan zelf nog niet thuis zijn, laat hij vragen of u hen wilt ontvangen.’

‘Brengen ze dat akelige zoontje van hen ook mee?’ vraagt Vincent. ‘Of zou dat nare jong dan al in bed liggen?’

‘Ik heb begrepen dat de jongeheer François zijn ouders inderdaad zal vergezellen,’ zegt Jacob met een uitgestreken gezicht.

‘En hoe oud is die jongeheer tegenwoordig?’

‘Ik geloof dat hij, evenals de vorige keer dat hij op bezoek was, acht is.’

‘Hm. Het was ook te veel gevraagd dat hij ineens vijftien zou zijn geworden en een beetje manieren had geleerd, waarschijnlijk.’

‘Vijftien zou zeker een mooie leeftijd voor hem zijn,’ zegt Jacob met een klein hoofdknikje.

Op zijn kamer gooit Vincent zijn lange rokjas en vest op het bed. Als de meid het water heeft gebracht, wast hij zijn gezicht en zijn armen. Zijn vader zal wel verwachten dat hij zich netjes kleedt voor het bezoek, maar dat kan nog wel even wachten. François! Hadden ze dat kind niet eens een fatsoenlijke Hollandse voornaam kunnen geven? Onwillekeurig denkt hij weer aan het schoffie dat is meegenomen door de schutterij. Waar zou hij nu zijn? Zouden ze hem hebben opgesloten? Vincent weet dat er in het stadhuis een paar cellen zijn. Zou hij vanavond te eten krijgen?

Om half acht loopt Vincent de trap af, gekleed in een okergele jas met brede manchetten aan de mouwen, en een lichtgroen brokaten vest eronder met gouden knopen. Hij heeft ook maar een schone kniebroek en kousen aangetrokken om zo goed mogelijk voor de dag te komen. Zoals veel jongemannen draagt hij zijn eigen haar, al heeft hij wel de moeite genomen het met een nieuwe strik samen te binden in zijn nek.

Hij zal het bezoek moeten ontvangen in de voorzaal, al is dat een kamer geworden die hij liever mijdt. Een vuurtje brandt in de haard en de meid heeft al een dienblad met drankjes en versnaperingen neergezet. Vincent schenkt zichzelf een glas wijn in en loopt naar het raam. Er vaart net een bootje voorbij dat het water doet rimpelen, waardoor het een zijdeachtige glans krijgt. In de verte ratelt een koets over de brug en hoort hij de klokken van de Westertoren. Langs de gracht is het net even rustig, er lopen alleen maar voetgangers.

Even na half acht gaat de bel en klinken er stemmen in de gang. De heldere stem van Belle van Breukelerwaard, de zwaardere stem van haar man Frederik en het irritante hoge geluid van François.

Dan zwaait een bediende de deur van de voorzaal open.

'*Bonsoir,*' zegt Belle zodra ze over de drempel is. '*Comment allez-vous?*' Met een elegant gebaar trekt ze haar handschoen uit en steekt Vincent haar hand toe. Belle's blonde haar is kunstig opgestoken in een hoog kapsel en ze draagt een lichtpaarse japon van zijde, die ruist als ze zich beweegt.

'Zeer goed, dank u wel,' zegt Vincent met een beleefde hoofdknik. Dat gemaakte Frans waar sommigen in de hogere kringen prat op gaan, ergert hem.

'Goedenavond,' begroet ook Frederik hem, en schudt hem warm de hand. Onder zijn donkerblauwe jas draagt hij een geborduurd vest, met tinten die zijn ogen nog blauwer doen lijken. Zou hij dat zelf hebben uitgezocht, of zou zijn vrouw dat voor hem doen? Hijzelf waarschijnlijk, denkt Vincent, hij is er ijdel genoeg voor.

'Ik heb mijn drijfvol meegenomen, kijk dan!'

Zonder Vincent zelfs maar gedag te zeggen stormt François naar binnen, gooit de tol op de grond en begint er met een touw aan een stokje tegenaan te slaan.

‘François!’ lacht zijn moeder. ‘Zou je de jongeheer Vincent niet eerst om toestemming vragen?’ Ze keert zich om naar Vincent, en zegt op vertrouwelijke toon: ‘Hij heeft de tol nog maar net, hij is er zo trots op! Bij ons thuis heeft hij toestemming er in de kamer mee te spelen. Je vindt het toch niet erg?’

‘Ach, eh, nee...’ zegt Vincent. Hij ziet dat de tol al een paar flinke krassen in het eikenhouten parket heeft gemaakt.

‘Kijk dan, kijk dan, ik kan het al heel goed!’

Het touw geselt met zwiepende slagen de tol, die steeds harder ronddraait. Het patroon van gele en rode strepen verandert in een dreigende vlam die door de kamer schiet.

‘Pas op dat...!’ roept Vincent.

Maar het is al te laat. Met een harde klap knalt de tol tegen de poot van het glazen kastje, een kastje dat van zijn moeder was. Een grote houtsplinter spat eraf.

Woede pakt zich als een vuist samen in Vincents buik. Het liefst zou hij de jongen bij zijn haren grijpen, de deur uit sleuren en de gracht in kieperen.

Belle klapt verrukt in haar handen. ‘Kijk nou toch, hij wordt echt steeds beter!’ Ze loopt naar François toe en aait hem over zijn bol. ‘Ik geloof dat ie nog harder tolde dan vanmiddag, al moet je wel een beetje uitkijken voor...’

‘Ja, mama, hij ging echt nog harder, harder dan ooit! Ik ben de beste tollenaar!’

Zijn ouders beginnen allebei te lachen. ‘Is dat een echt woord?’ vraagt Frederik. ‘Weet jij dat Vincent, hoe je iemand noemt die een tol bespeelt?’

Vincent is naar het kastje gelopen, heeft de houtsplinter opgepakt en die er voorzichtig bovenop gelegd. Een verwend mispunt, denkt hij bij zichzelf. Hij glimlacht wat stroef. ‘Ik zou het niet weten,’ zegt hij. ‘Laten we alvast naar de eetzaal gaan.’

‘Ach nee,’ zegt Belle. ‘Laten we nog even hier blijven, bij het portret van je moeder. Ik mis haar zo ontzettend, en we zien het schilderij nu natuurlijk niet zo vaak meer. Jij moet haar ook vreselijk missen, niet, Vincent? Hoe lang is het nu geleden?’

De vraag overvalt hem en hij kan het niet uitstaan hoe zijn ogen zich meteen vullen met tranen. Het laatste wat hij wil, is met deze mensen over zijn moeder praten.

‘Eh, bijna een jaar,’ zegt hij. ‘Kan ik jullie alvast iets inschenken?’

Hij draait zich om en loopt naar het dienblad. Met een hand die trilt schenkt hij twee glazen vol en vult zijn eigen glas ook nog een keer bij.

‘Ik mag ook wijn drinken van mijn ouders,’ zegt François, die ineens aan zijn elleboog staat. ‘Mag ik ook een glas?’

‘Ik geloof dat hier limonade voor jou staat,’ zegt Vincent.

‘Maar dat wil ik niet! Ik wil wijn!’

‘Nou, laten we daar nog maar even mee wachten,’ zegt Frederik. ‘Straks aan tafel mag je een glas. En dan eentje, niet meer.’

‘Ah, toe!’ begint François te dreinen. ‘Mama, toe? Mag ik een glaasje wijn? Je hebt het beloofd!’

‘Nu nog even niet, lieverd,’ zegt Belle.

‘Maar jullie drinken toch ook? Waarom mag ik dan niet?’

‘Straks,’ zegt zijn vader.

‘Dan moeten jullie ook straks pas gaan drinken!’

Op dat moment gaat de deur open en tot Vincents grote opluchting komt zijn vader binnen.

Hij ziet er moe uit, valt Vincent op, en zijn jas is gekreukt. Waarschijnlijk heeft hij weer de hele dag achter zijn bureau gezeten in het Oostindisch Huys. Daar is hij vaak, de laatste tijd.

‘Ah, dus jullie waren er al,’ begroet hij het gezelschap. Hij loopt naar Frederik toe en de mannen schudden elkaar de hand.

Naast Frederiks tot in de puntjes verzorgde uiterlijk valt Vincent op dat zijn vader eigenlijk een nieuwe pruik nodig heeft.

‘Nicolaas, mijn beste,’ zegt Frederik en hij klopt hem even op de arm.

Daarna kust Vincents vader Belle op de wang. ‘Heeft Vincent goed voor jullie gezorgd?’ vraagt hij.

Op die vraag werpt François Vincent een boze blik toe.

‘O, uitstekend,’ zegt Belle.

Als de anderen even niet kijken, steekt Vincent snel zijn tong uit naar François. De ogen van de jongen gaan wijd open, alsof hij niet kan geloven wat hij zojuist gezien heeft. Tot Vincents vermaak is hij zowaar even van slag.

‘Hij, hij stak...’ begint hij dan te hakkelen en met zijn vinger te wijzen.

‘En kijk eens hoe groot jij bent geworden,’ zegt Nicolaas. Ruw aait hij François even over zijn bol. ‘Je lijkt alweer groter dan de laatste keer dat ik je zag. Het duurt niet lang meer of je bent groot genoeg om een glas wijn met ons te drinken.’

Op deze woorden valt er even een stilte.

‘Maar kom, ik zie dat hier al een paar volle glazen staan. Belle, alsjeblieft, en Frederik, deze is voor jou. Vincent, schenk jij de jongen even wat limonade in?’

‘Natuurlijk, vader,’ zegt Vincent.

Met een glimlach overhandigt hij François het glas en krijgt er een nijdige blik voor terug. Vincent wendt zich van hem af terwijl hij langzaam een slokje van zijn eigen wijn neemt.

De tol ligt vergeten in een hoek.